

Esteettömyyskartoitus Porvoon suosituimmissa matkailukohteissa

Laura Veikkanen

Tekijä tai tekijät Laura Veikkanen	Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2010
Raportin nimi Esteettömyyskartoitus Porvoon suosituimmissa matkailukohteissa	Sivu- ja liitesivumäärä 42 + 5
Opettajat tai ohjaajat Hannele Hillu-Kuitunen, Annika Konttinen	
<p>Tämä opinnäytetyö suoritettiin Porvoon kaupungin matkailutoimiston toimeksiannosta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa Porvoon suosituimpien matkakohteiden esteettömyydestä. Tietoa tullaan myöhemmin käyttämään Porvoon matkailutoimiston internetportaalissa.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käytetään lähteinä ensisijaisesti Invalidiliiton ja Standardisoimisliiton esteettömyysoppaita sekä myös aiempia tutkimuksia. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan Porvoon yhdeksää suosituinta matkakohdetta nimenomaan liikuntaesteisen matkailijan näkökulmasta. Tästä syystä esimerkiksi henkilökunnan tilat jäivät kartoituksen ulkopuolelle.</p> <p>Kartoituksessa käytettiin apuna Invalidiliiton luomaa esteettömyyskartoituspasta. Oppaassa esiteltiin seikat, joihin kartoitusta tehtäessä tulisi perehtyä. Kartoituksessa kiinnitettiin huomiota muun muassa liikuntaesteisille soveltuviin pysäköintimahdollisuuksiin, piha-alueeseen, sisäänkäyntiin, sisätiloihin sekä wc-tiloihin.</p> <p>Kartoituksen tulokset osoittavat Porvoon soveltuvan melko huonosti liikuntaesteiselle matkailijalle. Etenkin vanhassa kaupungissa esimerkiksi pyörätuolilla liikkuminen on käytännössä mahdotonta mukulakivikatujen, portaiden ja korkeiden kynnysten vuoksi. Historiallisissa rakennuksissa esteettömyys onkin vaikeammin toteutettavissa. Keskusta-alue ja Taidetehtas sen sijaan ovat lähes täysin esteettömiä tiloja muutamaa puutetta lukuun ottamatta.</p> <p>Koska esteettömyyskartoitus suoritettiin talviaikaan, ei luontokohteista tai Porvoon jokirannan alueesta saatu tuloksia.</p> <p>Raportin lopussa esitetään parannus- ja jatkotutkimusehdotuksia sekä analysoidaan kartoituksen tuloksia ja tutkimuksen etenemistä.</p>	
Asiasanat Esteettömyys, esteetön matkailu, esteettömyyskartoitus, liikuntaesteiset matkailijat	

Tourism

Authors Laura Veikkanen	Group or year of entry 2010
The title of thesis Accessibility survey in Porvoo's most popular destinations	Number of pages and appendices 42 + 5
Supervisor(s) Hannele Hillu-Kuitunen, Annika Konttinen	
<p>This thesis was commissioned by Porvoo Tourist Office. The purpose of the study was to assess the accessibility in the most popular tourism attractions in Porvoo. The gathered information will be subsequently used in the internet portal of Porvoo Tourist Office.</p> <p>The theoretical framework is mainly based on guidebooks on accessibility, a survey published by The Finnish Association of People with Physical Disabilities (FPD) and Finnish Standards Association SFS. Additionally, previous studies were used as a source of information.</p> <p>Initially, nine of the most popular attractions in Porvoo were defined for examination from the perspective of a disabled traveler. For this reason for example the staff facilities were not included in the survey.</p> <p>The accessibility survey was conducted with the FPD guidebook as basis. The guidebook introduced factors which should be taken into account when the survey was conducted. The factors included for example the number of parking space reserved for disabled people or how the yard areas, entrance of the building, the interiors and toilet facilities were suitable for people in wheelchair.</p> <p>The findings of the study indicated that most of the tourist attractions in Porvoo do not meet the criteria of accessibility. Especially in Old Town Porvoo it is basically impossible to move with wheelchair or crutches due to cobblestone streets, stairs and high doorsteps. Furthermore, also the interior of museums, restaurants and shops in the Old town are more or less narrow in layout. On the other hand, the city centre area and Art Factory are accessible to disabled people, with a few exceptions. Since the survey was executed in winter time, there are no results of nature attractions or the river-side area.</p> <p>The findings of the survey and the thesis writing process were analysed. Finally, suggestions for improvements and further research were presented in the final chapter.</p>	
Key words Accessible tourism, accessibility, accessibility survey, disabled travelers	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Esteettömyys.....	3
2.1	Design for All	3
2.2	Esteetön rakentaminen.....	4
2.3	Esteetön matkailu.....	5
3	Erilaiset toimintaedellytykset	9
3.1	Liikuntavammaisen toimintaedellytykset	9
3.2	Näkö- ja kuulovammaisen toimintaedellytykset.....	10
3.3	Ikääntyvän ihmisen toimintaedellytykset.....	11
4	Tutkimuksen tausta, toimeksiantaja ja rajaus.....	12
5	Tutkimusmenetelmät	14
5.1	Havainnointi.....	14
5.2	Aikaisemmat tutkimukset.....	15
6	Esteettömyyden kriteerit ja kartoitusohjeet	17
6.1	Piha-alue ja pysäköinti	17
6.2	Sisäänkäynti	17
6.3	Sisätilat	18
6.4	Wc-tilat.....	18
7	Esteettömyyskartoitus	19
7.1	Empirekaupunginosa	19
7.2	Holmin talo	19
7.3	Keskusta	20
7.4	Ranta-aitat.....	20
7.5	Runebergin koti	20
7.6	Taidetehdas	21
7.7	Tuomiokirkko	22
7.8	Vanha Porvoo	24
7.9	Vanha raatihuone	26
8	Esteetön päivä Porvoossa	27
8.1	Nähtävyydet	27

8.2 Ravintolat	28
8.3 Ostokset.....	28
8.4 Hotellit.....	28
8.5 Yhteenveto	29
9 Tutkimuksen tulokset	30
9.1 Parannusehdotukset.....	31
9.2 Ongelmana Porvoon vanha kaupunki.....	32
9.3 Tutkimuksen arviointi.....	33
10 Pohdinta	35
10.1 Tutkimuksen luotettavuus.....	35
10.2 Kriittikki.....	36
10.3 Esteettömyys hyödyttää kaikkia.....	37
10.4 Opinnäytetyöprosessin tuoma kehitys.....	38
Lähteet.....	39
Liitteet.....	43

1 Johdanto

Esteettömyys on nousemassa yhä suuremmaksi puheenaiheeksi matkailualalla. Lontoon matkailuportaalissa esitellään kokonainen päiväohjelma liikuntarajoitteisille matkailijoille, ja Suomessakin yhä useampi kaupunki ja matkakohde on alkanut kiinnittää asiaan huomiota. Porvoon ollessa yksi Suomen suosituimpia matkailukohteita, ei ole ihme että Porvoon kaupungin matkailutoimi on nyt tarttunut asiaan ja ehdottanut yhteistyötä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun kanssa esteettömyyskartoituksen tiimoilta.

Tässä opinnäytetyössä käydään ensin läpi erilaisia esteettömyyteen liittyviä käsitteitä, määritelmiä ja esitellään alan organisaatioita. Puhutaan myös esteettömän rakentamisen hyödyistä sekä esteettömyyden historiasta ja laeista. Työssä pyritään säilyttämään matkailun näkökulma alusta loppuun asti.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa hyödyllistä matkailutietoa Porvooseen saapuville liikuntarajoitteisille matkailijoille. Toivottavaa on, että matkailijan kokemus Porvoosta on mahdollisimman positiivinen ja tähän liittyy olennaisesti esteetön kulkeminen eri kohteissa. Tavoitteena on myös vastata Porvoon matkailutoimiston tarpeisiin Porvoon matkailukohteiden esteettömyyden kartoittamisella.

Teoriaosuuden jälkeen siirrytään itse tutkimukseen. Tutkimuksen taustan yhteydessä esitellään toimeksiantaja, joka on jo aiemmin mainittu Porvoon kaupungin matkailutoimi. Tutkimus on rajattu esteettömyyteen nimenomaan matkailun kannalta ja liikuntarajoitteisen matkailijan näkökulmasta. Tämä jättää tutkimuksen ulkopuolelle esimerkiksi julkisten palvelujen tilat, pankit, henkilökuntien tilat ja koulut. Tutkimuskohteena ovat Porvoo ja sen suosituimmat kohteet. Tämä tutkimus on tyypiltään laadullinen, ja tutkimusmenetelmänä käytetään havainnointia.

Suurin osa Porvooseen saapuvista matkailijoista on päiväkävijöitä. Matkailijat usein suunnittelevat ohjelmansa jo etukäteen internetin avulla ja tästä syystä opinnäytetyöhön sisällytettiin opinnäytetyön tekijän laatima liikuntaesteiselle soveltuva päiväohjelma Porvoossa, joka mahdollisesti myös julkaistaan jonkinlaisena versiona Porvoon matkai-

luportaalissa. Ohjelmaan sisältyy nähtävyydet, ravintolat, ostosmahdollisuudet sekä majoitus, joissa kaikissa täyttyvät esteettömyyden kriteerit.

Opinnäytetyön lopussa analysoidaan itse tutkimusta, sen tuloksia ja etenemistä. Lisäksi esitetään parannusehdotuksia Porvoon kohteille esteettömyyden saavuttamiseksi sekä pohditaan vanhan kaupungin dilemmaa eli esteettömyyden toteuttamisen haasteita historiallisessa kohteessa.

Pohdinta-osuudessa kerrataan tutkimuksen lähtökohdat ja esitetään jatkotutkimusehdotus. Objektiivisuuden säilyttämiseksi pohdintaan sisältyy myös kritiikkiä tutkimusta kohtaan. Yksi suurimmista oivalluksista, jonka tämä tutkimus herätti, oli esteettömyyden olevan tasapuolisesti kaikkia ihmisiä hyödyttävä asia. Tähänkin syvennyttään tarkemmin Pohdinta-luvussa.

Opinnäytetyön yksi päämäärä on osoittaa, mitä tutkija on opintojensa aikana oppinut. Kuitenkin myös itse opinnäytetyöprosessi opettaa paljon ja sen aikana tapahtuu väistämätöntä kehitystä. Näitä asioita käydään läpi tämän raportin lopussa.

2 Esteettömyys

Termille esteettömyys on olemassa monia eri määritelmiä. Tässä opinnäytetyössä esteettömyyttä tutkitaan seuraaviin kahteen määritelmään nojautuen.

Suomen Standardisoimisliitto SFS määrittelee esteettömyyden seuraavasti: ”Esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö, palvelut ja tuotteet on toteutettu niin, että jokainen yksilö voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti” (Suomen Standardisoimisliitto 2010).

Invalidiliiton alaisuudessa toimiva esteettömyystiedon keskus esteeton.fi määrittelee esteettömyyden toteutuvan, kun ympäristö tai yksittäinen tila on toimiva, turvallinen ja miellyttävä kaikille sen käyttäjille. Esteettömän tilan toiminnot ovat myös mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. (esteeton.fi 2010.)

2.1 Design for All

Design for All (DfA) on esteettömyyteen liittyvä kansainvälisesti tunnettu periaate. Design for All -liike tähtää siihen, että tulevaisuudessa ympäristöt, tuotteet ja palvelut olisivat kaikille soveltuvia katsomatta kuluttajan ikään, sukupuoleen, mahdollisiin liikuntarajoitteisiin tai kulttuuriin. Kaikkien tulisi voida osallistua yhteiskunnan rakentamiseen sekä taloudelliseen, sosiaaliseen, kulttuuri-, virkistys- ja viihdetoimintaan säilyttäen kuitenkin itsenäisyytensä ja riippumattomuutensa. (Design for All Foundation 2011.)

Suomessa Design for All -verkosto toimii Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisena ja siihen kuuluu 39 jäsenorganisaatiota, kuten esimerkiksi Invalidiliitto, Kuluttajatutkimuskeskus, Museovirasto, Kehitysvammaisten tukiliitto Oy sekä useita ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Suomen DfA-verkosto on EU-alueen laajin. Verkostolla on jatkuvasti käynnissä erilaisia projekteja, tämänhetkisistä mainittakoon ”Korkeakoulu kaikille”- sekä ”Verkkoviestinnän esteettömyys” -projektit. (Suomen Design for All 2012.)

2.2 Esteetön rakentaminen

Esteettömyyttä voidaan toteuttaa joko kokonaisvaltaisesti liikuntarajoitteisten tarpeet huomioon ottavalla rakentamisella tai yksilöllisten apuvälineiden avulla. Esteettömyyteen tähdätään usein eri motiivein; se voi olla lainsäädännön asettama vaatimus tai sitä toteutetaan yksinkertaiseksi lisätäkseen palvelun tai tuotteen suosiota. Esteettömien työympäristöjen rakentaminen myös lisää yhteiskunnan toimivuutta. Kolmas peruste esteettömyydelle on eettinen; esteettömyys mahdollistaa osallistumisen yhteiskuntaan tavalla, joka on kaikille kuuluva arvo. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Esteetön rakentaminen on myös pitkällä aikavälillä halvempi vaihtoehto. Tilojen hyvä toimivuus poistaa myöhemmän muutostarpeen, lisää toiminnan tehokasta sujuvuutta ja nopeuttaa asiointia esimerkiksi kaupoissa ja julkisissa kulkuvälineissä. Esteetön tila on myös turvallisempi, mikä vähentää tapaturmia ja näin tuo säästöä yhteiskunnalle. Esteetön ympäristö tuo myös mahdollisuuden itsenäisyyteen henkilölle, joka normaalisti tarvitsee toisten apua. Kaiken lisäksi esteetön ympäristö ei ole hyödyllinen ainoastaan liikuntarajoitteisille, vaan helpottaa esimerkiksi tavarankuljetusta ja tilojen huoltoa. (esteton.fi 2010.)

Suomen lainsäädännössä esteetön rakentaminen mainittiin ensimmäisen kerran vuonna 1973. Tuolloinen asetus koski vain julkisia tiloja jättäen siis asuinrakennukset ja työpaikat ulkopuolelle. Asetus oli muutenkin sanamuodoltaan melko epämääräinen, siinä vaadittiin vain ”esteettömyyden huomioonottamista”. Viisi vuotta myöhemmin pykälään lisättiin vaatimus hissien tarpeellisuudesta myös kaksikerroksisissa julkisissa rakennuksissa, ja vuonna 1979 tuli voimaan Suomen rakentamismääräyskokoelman osa F1. Tässä käytettiin lähtökohtana pyörätuolia käyttävän henkilön tarpeita. Nykyään on käytössä vuonna 2005 voimaan astunut F1 Esteetön rakennus, jossa määritellään ovien vähimmäisleveydet, kynnyksien enimmäiskorkeus, luiskien mitoitus, hissivelvoite sekä hissien, saniteettitilojen ja autopaikkojen mitoitus. Rakentamismääräyskokoelman osassa F2 Rakennuksen käyttöturvallisuus (2002) taas määrää asetuksia kulkuteihin ja kaiteisiin liittyen. Näitä kaikkia määräyksiä selventämään julkaistiin vuonna 2007 opas Esteetön rakennus ja ympäristö. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Esteettömälle rakennukselle on omat määritelmänsä. Erityishuomiota on kiinnitettävä eri tilojen sijaintiin sekä helppoon liikkumiseen. Sisäänkäynnille on päästävä ajoneuvolla ja tontilla tulisi olla mahdollisimman vähän tasoeroja. Kulkuväylien tulee olla riittävän leveitä ja hyväkuntoisia, jotta kompastumisilta ja liukastumisilta välttyään. Tilan sisäänkäynnin edessä tulee olla tarpeeksi tilaa, ja se tulisi mielellään pitää lumettomana. Oven tulee olla kevyt tai automaattisesti toimiva. Esteettömän tilan tärkeä tekijä on sen selkeys ja helppo hahmotettavuus. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Nykyään lähes kaikessa rakentamisessa otetaan esteettömyys huomioon edes jollain tasolla. Ongelmallisia ovat kuitenkin vanhat rakennukset, joiden muokkaaminen esteettömiksi on melko hankalaa. Korjaaminen on yleensä melko hintavaa, ja rakennuksen pohjaratkaisu ei välttämättä ole esteettömyyden kannalta toimiva. Tästä huolimatta kaikki julkiset tilat on muutettava esteettömiksi. Suurimpia ongelmia ovat yleensä portaat, painavat ovet, kynnykset, ahtaus, hissittömyys, mahdollisen hissien pieni koko, kapeat ovet ja opasteiden puuttuminen. Julkiset tilat, kuten kaupat, pankit ja apteekit ovat osittain esteettömiä, osittain helposti korjattavia ja osittain suurta työtä vaativia. Tässä kohtaa liikuntaesteisen henkilön kannattaa itse valita käyttämänsä palvelutilat niiden toimivuuden mukaan, ja samalla tukea vain näitä, esteettömyyttä toteuttavia yrityksiä. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

2.3 Esteetön matkailu

Esteetön matkailu on yksi matkailun muoto, jossa tärkeänä tekijänä on sidosryhmien välinen yhteistyö, jossa keskitytään ottamaan huomioon liikuntarajoitteisten matkailijoiden tarpeet. Tavoitteena on luoda ympäristö, jossa liikuntarajoitteinen matkailija kykenee toimimaan itsenäisesti, arvokkaasti ja etenkin tasa-arvoisesti muiden matkailijoiden kanssa. Lukemattomat ihmiset hyötyvät esteettömän matkailun säännöksistä. Näitä ovat esimerkiksi ihmiset joilla on väliaikainen tai pysyvä liikuntavamma, vanhukset, huomattavan ylipainoiset sekä lastenrattaiden kanssa liikkuvat. (Ambrose, Buhalis & Darcy 2011a.)

Usein joudutaan tilanteeseen, jossa huomataan, että rakennus, liiketila, julkinen kulkuneuvo, jalkakäytävät ja aukiot eivät ole riittävän esteettömiä liikuntavammaisia matkaili-

joita ajatellen. Toisinaan osa rakennuksesta saattaa olla esteetön, mutta esteetön reitti yllättäen katkeaaikin tehden liikkumisesta vaikeasti ennakoitavaa, haasteellista ja hankalaa. Korkeat kynnykset, puuttuvat hissit tai liikuntaesteisen wc-tilat tekevät liikuntaesteisen matkasta epämukavan. Tästä syystä kattava ja todenmukainen informaatio tilojen ja kohteiden esteettömyydestä on tärkeää, jotta liikuntaesteinen matkailija pystyy tekemään onnistuneita ja yllätyksettömiä matkasuunnitelmia. (Ambrose, Buhalis & Darcy 2011b, 10.)

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana Euroopassa on tehty monia lakialoitteita koskien esteetöntä matkailua. Euroopan unionin päättäjiltä vaaditaan yhtenäisen esteettömän matkailun ohjeistuksen tekemistä, sillä jäsenmaiden matkailupalveluiden toimet esteettömyyden saavuttamiseksi ovat yleisesti ottaen joko riittämättömiä tai vähintään epäyhtenäisiä. Etenkin eri maiden väliset erot esteettömyydessä ovat haitaksi monelle liikuntavammaiselle matkailijalle. (Ambrose, Buhalis & Darcy 2011c, 19.)

Kuten todettu jo lähes kahden vuosikymmenen ajan aloitteita on tehty, mutta kehitys on silti rajoittunutta ja vähäistä. Nyt tarve esteettömän matkailun parantamiselle on suurempi kuin koskaan aiemmin, seuraavista kolmesta syystä:

1. Euroopan matkakohteet ovat osana entistä kovempaa maailmanlaajuista kilpailua. Matkailuyritysten on löydettävä uusia keinoja mukautua muuttuviin markkinoihin, kuten uusien kilpailuvalttien löytäminen. Esteettömyys voisi olla yksi etu kilpailussa. Esteettömyydellä voidaan myös laajentaa mahdollista asiakaskuntaa ja kohderyhmiä, olla osana kestävä kehitys ja parantaa vierailijoiden matkakokemusta. Osa matkailualan tuottajista ovat jo havainneet esteettömyyden tuomat taloudelliset edut, mutta suurin osa ei ole vielä kehityksessä mukana.
2. Toinen syy esteettömän matkailun tarvitsemalle huomiolle on länsimaiden ikääntyvä väestö. Eurooppalaiset matkailijat ikääntyvät ja tulevat jatkamaan ikääntymistä ja lisääntyvän iän mukana myös liikuntaesteet lisääntyvät. Tähän myös matkailuntuottajien tulisi reagoida. Iäkkäät matkailijat eivät kuitenkaan ole mikään varsinainen markkinarako, vaan heidän osuutensa Euroopan väestöstä on pian jo 25 %. Kun tämä määrä lisätään muihin eurooppalaisiin liikuntaestei-

siin matkailijoihin, on esteettömyyttä tarvitsevien matkailijoiden kokonaismäärä arviolta jopa 130 miljoonaa, tämä siis pelkästään Euroopassa.

3. Kolmanneksi, liikuntavammaisten oikeuksia osallistua yhteiskuntaan tasavertaisesti muiden kanssa parannetaan jatkuvasti joka puolella maailmaa. Tämä johtaa väistämättä siihen, että myös matkailuntuottajilta vaaditaan muutosta. Erinäiset Euroopan unionin toimielimet ajavatkin nyt ”yhtenäisen liikkumisen asiaa” (equal access agenda), joka perustuu syrjimättömyyden ja tasa-arvon periaatteisiin. Kaikille yhtenäinen ja tasavertainen pääsy palveluihin ja tuotteisiin tulisi olla oletusarvona myös matkailualalla. Näin ollen palveluntarjoajien tulisi olla valmiita kohtaamaan nykyiset ja mahdolliset tulevat esteettömyyttä koskevat säädökset. Jotta matkailualan palveluntuottajat siirtyisivät entistä esteettömämpiin toimintamalleihin, tarvitaan kaikkien sidosryhmien osallistumista. (Ambrose, Buhalis & Darcy 2011c, 19–21.)

Viimeisten 20 - 30 vuoden aikana useat pienet organisaatiot ja yksittäiset ihmiset ympäri Eurooppaa ovat tehneet paljon töitä esteettömyyden eteen. Vaikka useita paikallisia aloitteita on tehty, tavoitteesta ollaan vielä kaukana.

Suomessa esteettömän matkailun portaalia esteetontamatkailua.fi ylläpitää D4-verkosto Oy, joka on yhteiskunnan monimuotoisuuden kehittämiseen erikoistunut yritys. Yritys on keskittynyt kaikkien saavutettavissa oleviin internetpalveluihin, esteettömyyden kehittämiseen sekä työelämän monimuotoisuuden edistämiseen. D4-verkoston esteettömyyspalveluihin kuuluvat tarkistuskäynnit, joiden aikana kartoitetaan tutkittavan tilan tarpeet esteettömyydelle sekä annetaan ehdotuksia jatkotoimenpiteille; esteettömyyssuunnitelmia, joissa tiloihin tutustutaan tarkemmin ja tehdään muun muassa alustavat kustannusarviot ja projektisuunnitelmat esteettömille ratkaisuille sekä esteettömyyden kehitysprojekti, jossa suunnitelmat varsinaisesti toteutetaan. (D4-verkosto 2007.)

Internet-portaali esteetontamatkailua.fi on erikoistunut tarkastelemaan suomalaisia matkailupalveluita esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Sivustolla on hakukone, jolla voi etsiä tietoa eri matkailukohteiden esteettömyydestä vapaan hakusanan tai paikkakunnan perusteella. Myös ulkomaan kohteita on mukana. Kohdehaun voi

myös rajata majoitukseen, ravintoloihin, viihteeseen, aktiviteetteihin, palveluihin tai kulttuuriin. Hakutulokset ovat tosin melko suppeat, esimerkiksi haettaessa kohteita paikkakunnalta Porvoo tuloksia saadaan vain viisi kappaletta. Hakutuloksiin on listattu kyseisen kohteen esteettömät autopaikat, pääsy kohteeseen, liikkuminen kohteessa, majoitustilat, esteettömät wc:t, yleinen sopivuus toimintarajoitteiselle sekä aktiviteetit. (Suomi kaikille – esteetöntä matkailua 2010.)

3 Erilaiset toimintaedellytykset

Esteettömyyttä tarvitsevat monet eri ihmisryhmät. Vaikka esteettömyys yhdistetään usein ensimmäisenä liikuntavammaisiin, todellisuudessa muutkin tarvitsevat esteettömiä tiloja. Esimerkiksi lastenrattaiden kanssa liikkuminen vaatii lähes samanlaisen ympäristön kuin pyörätuolikin. Myös näkö- ja kuulovammaisille sekä iäkkäille ihmisille on olemassa omat toimintaedellytyksensä.

3.1 Liikuntavammaisen toimintaedellytykset

Esteettömiä palveluja tarvitsevista ihmisistä liikuntavammaiset ovat suurin ryhmä. Liikuntavammoja jaetaan kolmeen eri ryhmään: synnynnäiset sekä pitkäaikaisesta sairaudesta tai tapaturmasta aiheutuneet. Liikuntavamma haittaa ihmisen jokapäiväistä elämää. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Liikuntavammaiset saattavat käyttää liikkumisen apuvälineitä, kuten erilaisia tukia, sauvoja, kävelytelinettä tai pyörätuolia. Apuvälineen kanssa liikkuminen voi olla hidasta ja se saattaa heikentää tasapainoa. Etenkin molempien käsien samanaikainen käyttö voi olla hankalaa esimerkiksi kyynärsauvoja käytettäessä. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Verrattuna vammattomaan henkilöön liikuntavammaisen tarvitsee eri tavalla tilaa ympärilleen. Niin kutsuttu ulottumisetäisyys pienenee jos henkilö käyttää pyörätuolia tai on esimerkiksi lyhytkasvuinen. Suomen standardisoimisliiton mukaan pyörätuolissa istuva henkilö ulottuu 50 cm etu- ja sivusuuntaan, 40 cm alaspäin ja ylöspäin vain noin 130 cm korkeudelle. Pyörätuoli itsessään rajoittaa oleellisesti pääsyä tiettyihin paikkoihin, kuten tilojen nurkkiin. Ulottumisetäisyyksistä puhuttaessa pyörätuolia käyttävä henkilö on verrattavissa lapseen. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

Esteetömmässä tilassa olennaisia, pyörätuolissa istuvan toimintaa helpottavia asioita ovat sopivalle korkeudelle asetetut painikkeet (esimerkiksi hississä) sekä vaatenaulakoiden ja palvelutiskien sopiva korkeus. Kulkuväylien ja oviaukkojen mitoitus tulisi olla tarpeeksi leveä, ja portaiden vaihtoehtona on tärkeää olla luiska tai hissi. Luiskaa rakennettaessa

tulee muistaa käyttää luistamattomia materiaaleja sekä erilaisia tukitankoja. Huomioon otettava asia on myös ovien avaaminen; mitä raskaampi ovi, sen vaikeampi se on avata pyörätuolissa istuen. Tästä syystä esteettömään tilaan kuuluvat joko automaattiovet, kevyesti rakennetut ovet tai ovenaukaisunapit. (Suomen standardisoimisliitto 2010.)

3.2 Näkö- ja kuulovammaisen toimintaedellytykset

Näkövammaisen toimintaa haittaavia tekijöitä ovat esimerkiksi kulkureitillä olevat esteet, kova meteli tai huono valaistus. Näkövammaisen hyödyntää liikkueessaan muita aistejaan, etenkin kuuloaistia. Näkövammaisilla on myös useimmiten apuvälineinä joko valkoinen keppi, jolla he tunnustelevat reittiään, tai opaskoira, joka auttaa esteiden väistämässä. (Suomen Standardisoimisliitto 2010.)

Rakentamisen esteettömyysäädökset keskittyvät suurimmaksi osaksi liikuntavammaisten tarpeiden huomioimiseen, eikä näkövammaisia oteta erikseen huomioon. Heidän kannaltaan olennaisia asioita esteettömissä tiloissa ovat erilaiset ääniopasteet, jotka auttavat hahmottamaan omaa sijaintia suhteessa rakennukseen. Myös esimerkiksi hisseissä tulisi olla ääniopaste, joka kertoo missä kerroksessa hissi milloinkin on. Tärkeä asia on tunnusteltavat opasteet, joka voi olla esimerkiksi ohut metallinen lista lattiassa, jota on helppo seurata valkoisen kepin kanssa. Lista voi johdattaa esimerkiksi ulko-ovelta info-pisteeseen. Portaista, pilareista ja muista yllättävistä esteistä tulisi varoittaa lattiamerkinnöillä, esimerkiksi erilaisella lattiamateriaalilla vähän ennen estettä. Valaistus on myös oleellinen osa näkövammaisen toiminnan helpottamista, esimerkiksi valaistut seinät auttavat näkövammaista hahmottamaan tilan koon. Suuret lasipinnat ja peilit ovat sen sijaan turvallisuusriski näkövammaiselle. (Suomen Standardisoimisliitto 2010.)

Myös kuulovammaiset tarvitsevat tiettyjä erikoistoimia helpottaakseen päivittäistä toimintaansa. Kuulovamma vaihtelee huonokuuloisesta täyteen kuuroutumiseen. Myös kuulovammaiset käyttävät apuvälineitä, kuten kuulolaitetta. Eri kuulovammaryhmät tarvitsevat erilaisia asioita esteettömässä ympäristössä. Tärkeitä asioita ovat tilan akustiikka, valaistus, tilaratkaisut, äänentoistojärjestelmät sekä tuntohavaintoon perustuvat informaationsysteemit. Täysin kuuroutuneet tarvitsevat kuitenkin lähes aina tulkkipalveluja huolimatta tilan toteutuksesta.

Kuuntelemisen ollessa yksi tärkeimmistä tavoista kommunikoida muiden ihmisten kanssa, ovat kuuntelemista haittaavat tekijät luonnollisesti suurimpia haittoja kuulovammaisille. Esimerkiksi kaikuva tila, taustamelu, taustamusiikki tai muiden ihmisten puhe voivat haitata kuulovammaista merkittävästi. Rakennusta suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon jo alkuvaiheessa eri tilojen meluongelmat. Esimerkiksi kokoustiloja ja kahvilaa ei kannata sijoittaa vierekkäin. (Suomen Standardisoimisliitto 2010.)

Myös muita seikkoja tulee ottaa huomioon kun tilaa suunnitellaan kuulovammaiselle sopivaksi. Valaistukseen tulee panostaa, sillä vastavalo ja häikäisy haittaavat huulilukemista. Tästä syystä esimerkiksi infopisteen ei tulisi olla suoraan ikkunan edessä. Hälytinalaitteissa, kuten palovaroittimessa, tulisi aina olla valoon perustuva merkinantojärjestelmä. Tilan opastuksen tulisi olla kattava ja johdonmukainen, kaikki kun eivät kykene kysymään reittiä. (Suomen Standardisoimisliitto 2010.)

3.3 Ikääntyvän ihmisen toimintaedellytykset

Ikääntymisellä on monia vaikutuksia fyysiseen toimintakykyyn, etenkin lihasvoimaan ja tasapainoon. On tutkittu, että noin puolet 75–84 -vuotiaista naisista kokee vaikeuksia portaiden nousussa tai 500 metrin kävelyssä. (Terveys 2000 2001.)

Esteetön ympäristö on ikääntyville ihmisille erityisen tärkeä, sillä itsenäinen toimiminen kodin ulkopuolella vaikuttaa suoraan elämänlaatuun. Iäkkäiden ihmisten suurin ongelma on levähdyspaikkojen puute. Myös piha-alueiden ja katujen huono kunto ovat haittatekijöitä ikääntyvien ihmisten toiminnalle. Kuopat tiessä, liukkaus, kaltevuus, korkeat katukivetykset tai jalkakäytävän puute ovat merkittäviä esteitä. Tilojen sisällä tulisi keskittyä hyvään valaistukseen sekä tilojen selkeyteen. (Suomen Standardisoimisliitto 2010.)

4 Tutkimuksen tausta, toimeksiantaja ja rajaus

Tarve esteettömyyskartoitukselle Porvoon matkakohteissa tulee lisääntyvistä matkailijamääristä. Samasta syystä Porvoon matkailutoimisto kehittää internetsivujaan, joilta tällä hetkellä löytyy esteettömyydestä vain muutamia linkkejä ja kattava esteettömyysosio puuttuu kokonaan. Esteettömyys on kasvava puheenaihe matkailussa ja esimerkiksi Lontoon kaupungin matkailusivuilla on kehitetty oma päiväohjelma liikuntaesteiselle matkailijalle. Moni liikuntaesteinen tutkii mahdollisia matkakohteitaan etukäteen internetistä, ja jos mitään tietoa esteettömyydestä ei löydy, on mahdollista että matkailija jättää menemättä kyseiseen kohteeseen.

Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimii Porvoon kaupungin matkailutoimisto. Matkailutoimiston kontaktihenkilö otti yhteyttä HAAGA-HELIA:n työharjoitteluohjaajaan, joka lähetti eteenpäin sähköpostiviestin opiskelijoille tarjoten opinnäytetyön aihetta. Tässä vaiheessa kukaan ei kuitenkaan tarttunut aiheeseen, vaan opinnäytetyön kirjoittaja kuuli muutamaa viikkoa myöhemmin aiheen olevan vielä vapaana ja päätti ottaa tutkimuksen tehtäväkseen. Lokakuussa 2012 järjestettiin tapaaminen matkailutoimiston kontaktihenkilön kanssa ja sovittiin tutkimuksen alustavasta sisällöstä. Tämän keskustelun jälkeen opinnäytetyönohjaaja kuitenkin totesi työmäärän olevan liian suuri tutkijan resursseihin ja opinnäytetyöstä saataviin opintopisteisiin nähden ja tutkimuksen sisällön rajaus tehtiin uudestaan.

Tutkimus on rajattu koskemaan Porvoon yhdeksää suosituinta matkailukohdetta, jotka ovat

- Empirekaupunginosa
- Holmin talo
- Keskusta
- Ranta-aitat
- Runebergin koti
- Taidetehdas
- Tuomiokirkko
- Vanha Porvoo

- Vanha raatihuone (Matkailijan Porvoo 2012a.)

Porvoon kaupungin matkailutoimiston internetsivuilla julkaisemaan top 10 suosituinta matkakohdetta -listaan kuuluivat lisäksi myös Noark Pienoismaailma, Porvoon saaristo sekä Linnamäki. Noark Pienoismaailma sijaitsee 20 kilometriä Porvoon ulkopuolella, joten sen ei katsottu kuuluvan Porvoossa vierailevien päiväkävijöiden varsinaisiin kohteisiin. Esteettömyyskartoitusta suoritettiin talviaikaan, jolloin maassa oli lunta, ja tästä syystä luontokohteet Porvoon saaristo ja Linnamäki jätettiin myös pois kartoituksesta.

Tutkimus on rajattu tarkastelemaan kyseisiä kohteita nimenomaan matkailijan näkökulmasta, tästä syystä esimerkiksi henkilökunnan tilat eivät kuulu esteettömyyskartoitukseen. Myös julkisen liikenteen pysäkit, ruokakaupat ja muut mahdollisesti matkailijaakin kiinnostavat kohteet jäivät tutkijan resurssien ja rajallisesti käytettävissä olevan ajan vuoksi tutkimuksen ulkopuolelle.

5 Tutkimusmenetelmät

Tämän opinnäytetyön toteuttama tutkimus on tyypiltään laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin havainnointia. Havainnointi suoritettiin yhden päivän aikana tutkijan vieraillessa tutkimuskohteissa. Havainnoinnin tulokset kerättiin muistiin valokuvaten sekä muistiinpanoja kirjoittaen.

5.1 Havainnointi

Havainnointi tutkimusmenetelmänä eroaa arkipäiväisestä ympäristön havainnoinnista monin eri tavoin. Tutkimuksessa käytettävä havainnointi on etukäteen suunniteltua, tarkasti kohdistettua ja mahdollisesti valvotussa ympäristössä tai jopa laboratoriossa suoritettua. (Holly, Anubhav, Patrick 2000.)

Havainnointia voidaan käyttää tilanteissa, joissa tutkitaan alati muuttuvaa kohdetta, kuten ihmisen käytöstä. Usein havainnointia käytetään, kun tutkitaan ihmisen ja jonkin tietyn tilanteen keskinäistä vuorovaikutusta. Havainnointi on myös suosittu tutkimusmenetelmä tapauksissa, joissa metodologiset pulmat, resurssien puute tai eettiset kysymykset estävät muiden menetelmien käytön. (Holly, Anubhav, Patrick 2000.)

On myös olemassa erilaisia havainnoinnin tyyppejä: suorassa havainnoinnissa tutkija tarkkailee havainnoinnin kohdetta tämän ollessa tietoinen (avoin suora havainnointi) tai tietämätön (piilohavainnointi) olevansa havainnoinnin kohteena. Osallistuva havainnointi on joko aktiivista tai passiivista. Nimensä mukaisesti aktiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimustilanteeseen ja ohjailee sitä, kun taas passiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on tarkkailijan roolissa vaikuttamatta itse mitenkään tutkimustilanteeseen. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2011.)

Havainnointi on joko strukturoitua tai strukturoimatonta. Strukturoidulla havainnoinnilla tarkoitetaan tilannetta, jossa tutkija etukäteen täsmentää tutkimusongelmansa ja kehittää sitä varten erilaisia luokitteluja, jotka myöhemmin helpottavat havainnoinnin tulosten analysointia. Strukturoidussa havainnoinnissa tutkijalla on myös jonkinlaista ennakkotietoa havainnoinnin kohteena olevasta tilanteesta. Strukturoimaton havain-

nointi painottuu vielä enemmän ennakkotiedon keräämiseen, sillä havainnoitavaa tilannetta varten ei luoda minkäänlaisia valmiita luokitteluja. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2011.)

Saadakseen parhaan mahdollisimman tuloksen havainnoinnilla tutkijan tulee muistaa pitää mielensä mahdollisimman avoimena ja pitää ennako-odotukset poissa. On myös tärkeää tehdä tarkka rajausta tutkimusongelmasta ja selvittää itselleen, mitä on oikein havainnoimassa. Hyvä tutkija muistaa aina myös eettiset kysymykset. (Holly, Anubhav, Patrick 2000.)

5.2 Aikaisemmat tutkimukset

Vuonna 2012 Laurea ammattikorkeakoulun opiskelijat suorittivat Porvoossa esteettömyyskartoituksen, johon sisältyi lähes 100 paikkaa. Näistä paikoista samoja tämän tutkimuksen kanssa ovat Tuomiokirkko, Vanha raatihuone sekä Holmin talo. Aiempi tutkimus suoritettiin yhteistyössä Porvoon kaupungin vammaisneuvoston kanssa. (Ahlgren, Lassila & Rautakoski 2012, 28.)

Vaikka aiempikin tutkimus oli Porvoossa suoritettava esteettömyyskartoitus, olivat sen tavoitteet ja päämäärät hyvin erilaiset tähän tutkimukseen verrattuna. Aiemman tutkimuksen tulokset menivät Porvoon vammaisneuvoston käyttöön ja kartoituksen kohteina oli erilaisia julkisia tiloja, kuten pankkeja, apteekkeja, ravintoloita ja kirkkoja. Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa käytiin viidessä Porvoon lähiössä tutkimassa palvelujen esteettömyyttä. Aiempi tutkimus on myös paljon laajempi kuin tämä tutkimus; kartoitettuja kohteita oli lähes sata ja esteettömyyskartoituksen tekijöitäkin yli 20. (Ahlgren, Lassila & Rautakoski 2012, 1-2.)

Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimukseen tutustuttiin tarkemmin erityisesti tämän tutkimuksen kanssa yhteisten kohteiden osalta lähinnä käyttäen niitä vertailukohteina omien tulosten kanssa. Aiemmassa tutkimuksessa kyseiset kolme kohdetta käsitellään hyvin pintapuolisesti, mutta tulokset ovat samat kuin tämän tutkimuksen keräämät tulokset. Tulosten yhdenmukaisuus oli etukäteen oletettavissa, sillä aiempi tutkimus on tehty vain muutamaa kuukautta aiemmin kuin tämä.

Aiemman tutkimuksen tuloksia käytettiin apuna myös esteetöntä päiväohjelmaa luotaessa, sillä tämän tutkimuksen kartoitettavat kohteet eivät sisältäneet ravitsemis- tai majoituspalveluita. Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimuksen tuloksia pidetään luotettavina, sillä esteettömyyskartoitus toistettiin kolmen kohteen osalta, ja tässä tutkimuksessa saadut tulokset vastasivat aiempia tuloksia. Näin ollen ei ole syytä olettaa, etteivätkö muutkin aiemman esteettömyyskartoituksen kohteiden tulokset olisi paikkansa pitäviä. Tulosten yhdenmukaisuus vahvistaa myös tämän tutkimuksen luotettavuutta, sillä tutkimuksen toistettavuus on yksi luotettavuuden mittari.

6 Esteettömyyden kriteerit ja kartoitusohjeet

Esteettömyyskartoitukseen kuuluu monia eri osa-alueita. Kaikki lähtee liikkeelle kartoituksen laajuuden määrittämisestä, joka tässä tutkimuksessa rajoittuu kartoitettavien rakennusten yleisölle avoimiin tiloihin sekä välittömään piha-alueeseen. Esimerkiksi julkisen liikenteen pysäkkejä tai lähiympäristön kulkuväyliä ei tutkita. (Invalidiliitto 2009a, 17.)

6.1 Piha-alue ja pysäköinti

Jotta piha-alue voi olla esteetön, on muutamia seikkoja jotka tulee huomioida. Tasoerojen tulee olla mahdollisimman pienet, eli käytännössä tämä tarkoittaa matalia portaita ja kynnyksiä. Lisäksi portaiden ja luiskien yhteydessä tulisi aina olla kaide tai käsijohde, ja liukkaudenestosta on huolehdittava. Pinnan epätasaisuus (halkeamat, rikkiinäiset laatat) on vaaratekijä pyörätuolin tai kävelysauvojen kanssa liikkuvalla. (Invalidiliitto 2009b, 52–53.)

Pysäköintipaikalla tulee olla kaksi liikuntaesteisen pysäköintipaikkaa 50 normaalia auto-paikkaa kohden, ja tämän jälkeen yksi liikuntaesteisen paikka jokaista alkavaa 50 paikkaa kohti. Tutkimuksen tapahtuessa tammikuussa on myös olennaista tarkistaa pysäköintipaikan talvikunnossapito. Liikuntaesteisen pysäköintipaikalta tulee olla korkeintaan 10 metrin matka rakennuksen esteettömälle sisäänkäynnille. (Invalidiliitto 2009c, 52.)

6.2 Sisäänkäynti

Rakennuksen sisäänkäynnin tulee täyttää tietyt kriteerit, ennen kuin se voidaan määritellä esteettömäksi. Sisäänkäynnin tulee olla opastettu, valaistu ja katettu. Sisäänkäynnin edustan tulee olla vapaa esteistä ja ovien tulee aueta automaattisesti. Ulko-oven edustan tulee olla tasainen ja luistamaton, eikä siinä saa olla kompastumis- tai törmäysvaaraa. Erilaiset painikkeet, kuten ovipuhelin, tulee olla asennettu korkeudelle, joka on myös pyörätuolissa istuvan ulottuvilla. Oviaukon ja mahdollisen tuulikaapin tulee olla tarpeeksi tilava pyörätuolin tai lastenrattaiden kanssa liikkuvalla. Ellei pääsisäänkäynti täytä esteettömyyden vaatimuksia, on löydyttävä vaihtoehtoinen sisäänkäynti, joka on pää-

sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä ja josta pääsee samaan sisääntuloaulaan. Pääsisäänkäynniltä on löydettävä selkeä opastus mahdolliselle vaihtoehtoiselle sisäänkäynnille. (Invalidiliitto 2009d, 65–76.)

6.3 Sisätilat

Rakennuksen sisätiloissa on myös monia huomioon otettavia asioita liittyen esteettömyyteen. Käytävien tulee olla luistamattomat ja tasaiset sekä riittävän leveät. Opastuksen tulee olla selkeä ja valaistuksen tarpeeksi hyvä. Sisäovien tulee olla kevyitä, tarpeeksi leveitä sekä helposti hahmotettavia (kontrastiero oven ja seinän värien välillä). Oviaukon tulee olla kynnyksetön tai kynnyksen on oltava matala ja helposti ylitettävä. Jos ovi on automaattisesti aukeava, sen tulee ehtiä aueta kokonaan ennen kuin sen kohdalle tullaan, jotta vältetään törmäysvaaralta. Pyöröoven yhteydessä tulee aina olla normaali ovi. Portaiden yhteydessä tulee aina olla hissi tai luiska sekä molemminpuoliset kaiteet. Esteetön hissi on tarpeeksi tilava ja sen painikkeet ovat tarpeeksi matalalla. Ellei hissien sijainti ole helposti löydettävissä, tulee sinne olla selkeä opastus. Sisätilojen kalusteiden sijoittamisessa tulisi muistaa kulkureittien vapaana pitäminen sekä oikea mitoitus esimerkiksi pyörätuolissa istuvaa ajatellen. (Invalidiliitto 2009e, 68–83.)

6.4 Wc-tilat

Esteetön wc tulisi löytyä jokaisesta julkisesta tilasta. Sen täytyy olla hyvin opastettu ja löydettävissä. Esteettömän wc:n ovi aukeaa aina ulospäin ja on rakenteeltaan kevyt. Eniten esteetön wc eroaa tavallisesta wc:stä tilavuutensa kannalta. Esteettömässä wc:ssä tulee olla paljon liikkumatilaa ottaen huomioon pyörätuolin sekä mahdollisen avustajan. Pyörätuolilla tulee mahtua kääntymään helposti. Wc-istuimen ja pesualtaan tulee olla sopivalla korkeudella. Pesualtaan kohdalla on otettava myös huomioon pyörätuolipotilaan vaatima tila altaan alapuolella. Esteettömästä wc:stä tulee löytyä tukikaiteita sekä teline kävelykepeille. Ehdoton tarvike esteettömässä wc:ssä on hälytyspainike, johon on yletyttävä sekä wc-istuimelta että lattialta. Hälytyksen tulee olla sekä valo- että äänimerkki. (Invalidiliitto 2009f, 93–95.)

7 Esteettömyyskartoitus

Porvoo on Suomen toiseksi vanhin kaupunki, jossa on noin 50 000 asukasta (Porvoon kaupunki 2012a). Historiallisuutensa vuoksi Porvoo on suosittu matkakohde, jonka vetovoima painottuu erittäin vahvasti kesäkaudelle. Vuosittain Porvoossa käy arviolta 800 000 – 1 000 000 matkailijaa, joista lähes kaikki ovat päiväkävijöitä. (Matkailusilmä 2009, 16–19). Vuonna 2012 avattu Taidetehdas pyrki lisäämään Porvoon vuosittaista matkailijamäärää 100 000 kävijällä.

Esteettömyyskartoitus tehtiin liikuntaesteisen matkailijan näkökulmasta Porvoon yhdeksässä suosituimmassa matkailukohteessa. Esteettömyyskartoitusta tehtäessä käytettiin apuna Invalidiliiton luomaa Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus -opasta. Kartoitukset suoritettiin 15.1.2013. Kartoituksessa käytettiin aiemmin mainitun Invalidiliiton esteettömyysoppaan mittausohjetaulukkoa (liite 1).

7.1 Empirekaupunginosa

Porvoosta löytyy useita 1800-luvulta asti säilyneitä empiretaloja, kuten esimerkiksi Borgå Gymnasium sekä Runebergin koti. Empirekaupunginosa on suosittu kävelykierroksen kohde. (Porvoon kaupunki 2011b.)

Empirekaupunginosa soveltuu myös liikuntaesteisten matkakohdeeksi. Jalkakäytävät ovat leveähköt ja risteyskohdissa niistä löytyy luiskat autotien tasolle. Kulkuväylät saattavat osin olla epätasaisia tai risteysalueen luiska ei ole tarpeeksi loiva. Pysäköintipaikkoja on tarjolla runsaasti, niiden joukossa myös liikuntaesteisten paikkoja.

7.2 Holmin talo

Vuonna 2013 Holmin talo täyttää 250 vuotta. Museo esittelee porvoolaiseen yläluokkaan kuuluvan perheen elämää 1700-luvulla, sekä siellä järjestetään vaihtuvia näyttelyitä. (Matkailijan Porvoo 2012d.)

Holmin talo sijaitsee keskellä vanhaa kaupunkia. Museoon on pyörätuolilla käytännössä mahdotonta päästä sisään pääsisäänkäynnistä korkeiden portaiden vuoksi, mutta oven-

suusta löytyy selkeä opastus esteettömälle sisäänkäynnille. Liikkuminen sisätiloissa on ahdasta.

7.3 Keskusta

Porvoon keskustassa on melko helppoa liikkua pyörätuolin tai muiden apuvälineiden kanssa. Torilla kulkeminen on helppoa, mutta toria ympäröivillä jalkakäytävillä se voi toisinaan olla haasteellista jalkakäytävien kapeuden vuoksi. Myös tien ylittäminen keskustan alueella voi olla hankalaa korkeiden katukivetysten vuoksi.

Keskustan kauppakeskus LUNDI sopii liikuntaesteisille. Joka paikkaan pääsee joko luiskaa pitkin tai hissillä, sisätilat ovat selkeät ja hyvin opastetut sekä riittävän tilavat. Pysäköintialueella on liikuntaesteisille varattuja pysäköintipaikkoja. Ulko-ovet aukeavat automaattisesti, sisätiloissa liikkeiden sisäänkäynnillä ei ole ovia ollenkaan.

7.4 Ranta-aitat

Joensuun rannalta löytyvät aitat toimivat Porvoon symbolina ja ovat kaupungin kuvatuin kohde. Aitat ovat noin 300 vuotta vanhoja ja alun perin ne palvelivat varastoina. Tänä päivänä aitat ovat osittain yksityisomistuksessa, mutta toimii niissä kaksi kesäravintolaakin. (Matkailijan Porvoo 2012c.)

Tämä tutkimus suoritettiin talviaikaan, jolloin ranta-aitat eivät ole käytössä. Suurin osa niistä on yksityisalueella, jonne matkailijoilla ei muutenkaan ole pääsyä, ja talviaikaan ravintolatoimintaa ei ole.

7.5 Runebergin koti

Kansallisrunoilija J.L. Runebergin koti on Suomen vanhin kotimuseo, jossa voi kurkistaa taiteilijan elämään 1800-luvulla. Erityispiirteensä mainitaan usein museon pihalla kukkivat kasvit, jotka on alun perin istuttanut Runebergin vaimo Fredrika yli 200 vuotta sitten. (Matkailijan Porvoo 2012d.)

Runebergin kodin pääsisäänkäynti ei ole sopiva pyörätuolilla liikkuvalla, mutta pääsisäänkäynniltä löytyy selkeä opastus toiselle, esteettömälle sisäänkäynnille. Runebergin koti on vanha rakennus, mikä tarkoittaa lähtökohtaisesti ahtautta, kapeutta sekä korkeita kynnyksiä. Tästä syystä kodin sisällä on melko hankala liikkua mahdollisten apuvälineiden (pyörätuoli, kävelykepit) tai lastenrattaiden kanssa. Kodin puutarhassa liikkuminen voi myös olla apuvälineiden kanssa hankalaa ja vaivalloista; se sijaitsee rinteessä ja on ruohopintainen.

Kuva 1 Runebergin kodin opastekyltti. (Veikkanen, L. 2013.)

7.6 Taidetehdas

Vuonna 2012 valmistunut Taidetehdas yhdistää kulttuurin, ruoan, ostokset, kongressit ja jopa elokuvateatterin. Entiseen tehtaaseen entisoity kompleksi pyrkii lisäämään Porvoon matkailijamäärää 100 000 vuodessa. (Matkailijan Porvoo 2012e.)

Taidetehdas markkinoi itseään esteettömänä tilana, ja sitä se suurimmaksi osaksi onkin. Ulko-ovet ovat automaattisia ja sisätilat ovat avarat ja hyvin opastetut. Portaiden vaihtoehtona on aina luiska tai hissi. Taidetehtaalta löytyy myös inva-wc. Kuitenkaan esimerkiksi ravintola Sinneen ei pääse esteettömästi suoraan Taidetehtaan tiloista, vaan sinne johtavat portaat. Pyörätuolilla liikkuvan on kierrettävä ulkokautta, missä ensin kuljetaan sisälle melko painavasta ulko-ovesta, sitten on edessä ahdas tuulikaappi ja lisäksi vielä toinen ovi.

Kuva 2 Taidetehtaan esteetön sisäänkäynti (Veikkanen, L. 2013.)

Tammikuussa 2013 Taidetehtaan Kauppakujalla toimii kahdeksan yritystä; Hennes & Mauritz, Seppälä, Skidi, Emotion, Coffee House, Tiger, Dressmann ja Cubus. Näistä liikkeistä vain osa on esteettömiä. Coffee Housen, Seppälän, Emotionin ja Tigerin sisäänkäynneillä ovet eivät ole automaattisia, vaan ne ovat erittäin raskaat ja kynnys on melko korkea. Kauppakuja on kuitenkin lämmitetty, mikä minimoi liukkauden ja epätasaisuuden. Tosin todistettavasti ajanjaksoina, jolloin lunta sataa monta päivää peräkkäin ja lämpöasteet ovat pakkasen puolella, muodostuu Kauppakujalle helposti erittäin liukkaita kohtia. Usein nämä kohdat ovat juuri liikkeiden sisäänkäyntien edessä, ja yhdistettynä tiettyjen liikkeiden raskaaseen oveen, se luo vaaratilanteen ja korkean riskin kaatumiselle.

7.7 Tuomiokirkko

Porvoo tuomiokirkko valmistui alun perin jo 1400-luvulla, mutta uudelleen rakennettiin tuhopolton jälkeen vuonna 2006. Kirkkoon mahtuu jopa 750 ihmistä kerrallaan. Tuomiokirkko on Vanhan kaupungin symboli ranta-aittojen ohella. (Matkailijan Porvoo 2012f.)

Porvoon tuomiokirkko sijaitsee liikuntaesteisten liikkumista ajatellen melko hankalalla paikalla, korkean kukkulan laella. Tuomiokirkko on kuitenkin yksi harvoja kohteita Vanhassa kaupungissa, jonne on mahdollista ajaa autolla sisäänkäynnin välittömään läheisyyteen. Tuomiokirkon piha, kuten muukin vanha kaupunki, on mukulakiveä, mikä hankaloittaa apuvälineiden kanssa liikkuvien kulkua. Kirkon ovelle johtaa luiska,

mutta itse ovi on melko painava. Sisällä on tarpeeksi tilaa liikkua pyörätuolin kanssa, mutta lähes jokaisessa oviaukossa on kynnyks.

Kuva 3 Tuomiokirkon sisäänkäynti. (Veikkanen, L. 2013.)

Kuva 4 Pysäköintipaikat Tuomiokirkon välittömässä läheisyydessä. (Veikkanen, L. 2013.)

Kuva 5 Jyrkkä mäki Tuomiokirkolta. (Veikkanen, L. 2013.)

7.8 Vanha Porvoo

Porvoon vanha kaupunki on ehdottomasti suosituin kohde Porvooseen saapuvien matkailijoiden keskuudessa ja olennainen osa Porvoon imagoa. Kaupunginosan historia ulottuu keskiajalle asti ja se toimi Venäjän vallan aikana 1800-luvulla valtiopäivien isäntänä. Tänä päivänä vanhassa Porvoossa toimii erilaisia liiketiloja ja palveluita sekä muun muassa vuosittaiset joulumarkkinat. (Matkailijan Porvoo 2012c.)

Esteettömyyden kannalta kaupunginosan historiallisuus tuo mukanaan ongelmia. Rakentaminen 1800-luvulla oli hyvin erilaista kuin nykypäivänä, eikä samoihin asioihin kiinnitetty huomiota. Koska Porvoon vanha kaupunki on haluttu pitää mahdollisimman autenttisena matkailullisista syistä, se ei ole liikuntaesteiselle ihanteellinen ympäristö. Vanhan kaupungin kadut on päällystetty mukulakivellä sekä kadut ovat muutenkin hyvin epätasaisia ja mäkisiä. Kaikkialta ei löydy jalkakäytävää, mutta jos löytyy, se on yleensä kapea sekä huomattavan korkealla autotiehen nähden. Vanhan kaupungin keskustasta poistuttaessa tiet kapenevat ja niiden kunto huononee entisestään, esimerkiksi talvikunnossapidosta ei huolehdi kaikkialla.

Kuva 6 ”Ei talvikunnossapitoa” -kyltti vanhassa kaupungissa. (Veikkanen, L. 2013.)

Vanhan kaupungin liikkeet ovat pieniä ja ahtaita, samoin kuin niiden sisäänkäynnit, joilta löytyy usein myös korkea kynnyks. Vanhassa kaupungissa muiden kuin kiinteistönomistajien tai asukkaiden ei ole sallittua ajaa autolla - nähtävyyksistä ainoastaan Tuomiokirkon välittömään läheisyyteen on mahdollista päästä autolla.

Näin ollen vanha kaupunki ei täytä esteettömyyden kriteerejä. Pyörätuolissa istuvat ja kävelysauvojen tai lastenrattaiden kanssa liikkuvat todennäköisesti kokevat siellä liikkumisen hankalaksi. Iäkkäitä ihmisiä ajatellen vanhassa kaupungissa liikkuminen voi olla raskasta mäkien vuoksi, mutta katujen varsilta löytyy useita levähdyspaikkoja.

Kuva 7 Levähdyspaikkoja vanhassa kaupungissa. (Veikkanen, L. 2013.)

7.9 Vanha raatihuone

Vanhassa kaupungissa sijaitsevat Vanha raatihuone ja Holmin talo ovat merkittävimpiä museoita Porvoossa. Vanha raatihuone on Suomen vanhin ja siellä kävijä näkee historiallisen museon lisäksi Suomen taiteen kultakauden teoksia. (Matkailijan Porvoo 2012d.)

Vanha raatihuone sijaitsee Holmin talon vieressä vanhan kaupungin keskustassa. Se myös kärsii samoista esteettömyyden ongelmista kuin Holmin talokin – sisäänkäynnillä ovat korkeat portaat eikä luiskaa. Toisin kuin Holmin talossa, raatihuoneella ei ole vaihtoehtona esteetöntä sisäänkäyntiä. Tämä rajaa pyörätuolissa istuvat matkailijat kokonaan museon asiakaskunnan ulkopuolelle. Talon sisätilat ovat myös melko ahtaat kävelykeppien tai lastenrattaiden kanssa liikkuvia matkailijoita ajatellen.

Kuva 8 Vanhan raatihuoneen sisäänkäynti. (Veikkanen, L. 2013.)

8 Esteetön päivä Porvoossa

Lontoon matkailusivuilla esitellään liikuntaesteiselle soveltuva päiväohjelma, jossa on huomioitu helppo liikkuminen paikasta toiseen sekä liikuntaesteisen wc:t ja muu tarpeellinen (Visit London 2012). Ohjelma on monipuolinen sisältäen erilaisia aktiviteetteja, kuten puistoja, nähtävyyksiä ja kulttuuria. Porvoon matkailutoimiston pyynnöstä myös Porvoolle luotiin oma esteetön päiväohjelma.

Tutkimuksessaan Esteettömyyskarttoitus Porvoossa – lähes sata kartoitettua kohdetta, Ahlgren ym. kartoittivat erilaisia palveluita Porvoossa mukaan luettuna hotelleja ja ravintoloita. Tämän tutkimuksen kartoitettaviin kohteisiin ei kuulunut ollenkaan ravintola- tai majoituspalveluita, joten yhdistäen aiempia tutkimustuloksia tämän tutkimuksen tuloksiin, luotiin seuraava esteetön päiväohjelma Porvooseen saapuvalla liikuntaesteiselle matkailijalle.

8.1 Nähtävyydet

Liikuntaesteiselle soveltuvia nähtävyyksiä Porvoossa ei ole erityisen monta muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Tuomiokirkko soveltuu apuvälineiden kanssa liikkuvalla pysäköintimahdollisuuksiensa sekä tilavuutensa puolesta, liikkumista saattavat tosin hieman hankaloittaa piha-alueen mukulakivet sekä raskas ulko-ovi.

Vanha kaupunki yleisesti ottaen on kauttaaltaan mukulakiveä, mutta on muuten liikuntaesteisellekin mieluisa nähtävyys. Vanhan kaupungin liikkeisiin, ravintoloihin, hotelleihin ja museoihin on kuitenkin hankalaa päästä sisälle pyörätuolin, kävelykeppien tai lastenrattaiden kanssa vanhan rakennustyylin vuoksi. Sisätiloissa liikkuminen apuvälineiden kanssa saattaa olla haasteellista.

Empirekaupunginosa sekä keskustan ja jokirannan alueet sopivat hyvin liikuntaesteisen vierailukohteeksi. Kadut ovat tasaisia, sisäänkäynneiltä löytyy automaattiovet sekä luis- ka, elleivät ne ovat jo valmiiksi esteettömiä, ja liikuntaesteisen pysäköintipaikkoja löytyy riittävästi.

Porvoon kulttuurikeskus Taidetehdas on myös liikuntaesteiselle sopiva nähtävyys, josta löytyy liikuntaesteisten autopaikat sekä wc. Taidetehtaalla liikkuminen on suunniteltu pääasiassa liikuntaesteiselle mahdolliseksi.

8.2 Ravintolat

Vanhan kaupungin ravintolat ovat kaupunginosan tyylin vuoksi esteellisiä, mutta keskustan ravintoloista Amarillo ja Seireeni sopivat liikuntaesteiselle. Amarillon läheisyydestä löytyy liikuntaesteisen pysäköintipaikka sekä luiska sisäänkäynnille. Seireenin sisäänkäynti on myös esteetön. Tutkimuksen aikaan jokirannan ravintolat olivat suljettuna. (Ahlgren ym. 2012.) Taidetehtaan ravintola Sinne on sisätiloiltaan esteetön, ainoastaan sisäänkäynti voi olla pyörätuolilla liikkuvalla haasteellinen, mutta ei mahdoton.

8.3 Ostokset

Porvoon molemmat ostoskeskukset Lundi ja Taidetehtaan Kauppakuja ovat liikuntaesteiselle soveltuvia. Molemmista kohteista löytyy riittävästi liikuntaesteisten pysäköintipaikkoja sekä esteettömät sisäänkäynnit lähes kaikkiin liikkeisiin. Lundista löytyy myös liikuntaesteisten wc. Taidetehtaan Kauppakuja on niin kutsuttu ulkokauppakeskus, joten liikkeiden yhteydessä ei ole wc-tiloja ollenkaan. Viereiseltä Taidetehtaalta kuitenkin löytyy liikuntaesteisten wc.

Perinteisempää makua miellyttänevät Porvoossa järjestettävät joulu-, kevät- ja syysmarkkinat. Joulumarkkinat järjestetään vanhan kaupungin Raatihuoneentorilla yhden viikonlopun ajan joulukuun puolen välin tienoilla. Kevät- ja syysmarkkinat taas järjestetään Porvoon keskustan Kauppatorilla, sekä viereisillä kaduilla. Kauppatorilla on toritoimintaa ympäri vuoden aamusta iltapäivään, vanhan kaupungin tori palvelee kesäkaudella. (Porvoon kaupunki 2012.)

8.4 Hotellit

Siinä tapauksessa, että matkailija haluaa yöpyä Porvoossa, on hyvä tarkistaa myös hotellien esteettömyystilanne. Porvoon vanhan kaupungin hotellit eivät sovellu liikuntaesteiselle jo kaupunginosan luonteen vuoksi. Lisäksi hotellit Seurahovi ja Haikko kieltäytyi-

vät esteettömyyskartoituksesta, joka suoritettiin lopulta ainoastaan hotelli Sparressa. Sparre kuitenkin osoittautui liikuntaesteiselle erittäin hyvin soveltuvaksi tarjoten esteettömät autopaikat, sisäänkäynnin, saunan, kabinettitilat sekä aamiaishuoneen. (Ahlgren ym. 2012.)

8.5 Yhteenveto

Yhteenvetona esitetään vielä taulukko esteettömän päiväohjelman kohteista.

Taulukko 1 Yhteenveto esteettömästä päiväohjelmasta

Nähtävyydet	Ravintolat	Ostokset	Hotelli
Tuomiokirkko	Amarillo	Lundi	Sparre
Vanha kaupunki	Seireeni	Taidetehtaan Kauppakuja	
Keskusta	Sinne	Kauppatorin ja Raatihuoneentorin markkinat	
Jokiranta			
Taidetehdas			

9 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen tuloksien analysoimiseksi niistä oli hyvä saada kokonaiskuva, jotta Porvoon esteettömyyden tilanne hahmottuisi helpommin. Näin ollen tutkimuksen tulosten selkeyttämiseksi luotiin seuraava taulukko:

Taulukko 2 Esteettömyyskartoituksen tulokset

Kohde	Liikuntaesteisen pysäköinti	Esteetön sisäänkäynti	Tilavat sisätilat	Inva- wc
Empirekaupunginosa	K	x	x	x
Holmin talo	E	E	E	E
Keskusta	K	x	x	K
Ranta-aitat	E	E	x	x
Runebergin koti	E	K	E	E
Taidetehdas	K	K	K	K
Tuomiokirkko	K	K	K	E
Vanha Porvoo	K	x	x	K
Vanha raatihuone	E	E	E	E

K = kyllä

E = ei

x = ei koske tätä kohdetta

Taulukko osoittaa, että kokonaisuudessaan Porvoo ei ole ideaali kohde liikuntaesteiselle matkailijalle. Käytännössä koko vanha kaupunki on vähintään haasteellinen tai jopa mahdoton vierailukohde esimerkiksi pyörätuolilla liikkuvalla matkailijalle.

Muutenkaan Porvoosta ei löydy yhtään täysin esteetöntä kohdetta. Taidetehdas ilmoittaa olevansa täysin esteetön tila, mutta esteettömyyskartoituksessa osoittautui puutteita, kuten muutaman liikkeen sisäänkäynnit sekä esteellinen sisäänkäynti ravintola Sinneen.

Tutkimuksen tulokset osoittavat selkeästi, että mitä uudempi kohde on, sen paremmin esteettömyys on otettu huomioon. Porvoossa parhaiten liikuntaesteisille sopivia kohteita ovat paraikaa remontin alla oleva keskustan alue ja kauppakeskus LUNDI sekä vuonna 2012 valmistunut Taidetehtas. Kuten useasti on jo todettu, 1800-luvulta peräisin oleva vanha kaupunginosa sen sijaan on äärimmäisen hankala ympäristö liikuntaesteiselle.

Tutkimuksen tulokset olivat hieman yllättävät. Porvoon suosio matkailukohteena on niin suuri, että oli helppo olettaa myös esteettömyysasioiden olevan hyvin huomioitua. Todellisuus on kuitenkin kaukana tästä ja paljon parannettavaa löytyy jokaisesta kohteesta. Tulosten yllätyksellisyys johtunee myös siitä, ettei esteettömyys ole vielä toistaiseksi ainakaan kovin paljon esillä mediassa tai julkisessa keskustelussa. Näin ollen esteettömyyden nykyistä tilaa on asiaan perehtymättömän melko hankala arvioida.

9.1 Parannusehdotukset

Vanhan kaupungin haasteisiin palataan tässä opinnäytetyössä myöhemmin, mutta myös muissa kaupunginosissa riittää parannettavaa esteettömyyden osalta. Keskustan alueella tulisi kiinnittää huomiota jalkakäytävien tasoeroihin sekä luiskiin. Osassa risteyksistä kadunylitys on haasteellista pyörätuolilla liikkuvalla juurikin korkeiden jalkakäytävien ja puutteellisten luiskien vuoksi.

Taidetehtaalla tulisi tehdä muutoksia puutteellisten sisäänkäyntien kohdalla, esimerkiksi automatisoidut ovet olisi hyvä löytyä jokaisen liikkeen sisäänkäynniltä. Kynnyksien korkeuksia tulisi myös muuttaa matalammiksi tai rakentaa luiska sisäänkäynnin yhteyteen.

Jokaista esteettömyyskartoituksen kohdetta yhdistää sama puute, joka on talvikunnossapito. Sekä vanhassa kaupungissa, keskustassa että Taidetehtaan alueella talvikunnossapito on joko puutteellista tai sitä ei ole. Jokaisessa tutkimuskohteessa oli korkeita kynnöksiä tai jopa liukkaita jääalueita. Tämä luo tarpeettomia riskejä etenkin kävelykeppien kanssa liikkuville ja iäkkäille ihmisille.

9.2 Ongelmana Porvoon vanha kaupunki

Esteettömyyskartoituksessa kävi selkeästi ilmi Porvoon vanhan kaupungin soveltumattomuus pyörätuolissa istuvalle matkailijalle. Koko kaupunginosa on rakennettu satoja vuosia sitten, jolloin rakennustyyli oli täysin erilainen kuin nykypäivänä. Talot ovat kapeita ja korkeita, samoin kuin jalkakäytävät, jos niitä edes on. Lähes jokaisen sisäänkäynnin edestä löytyvät portaat tai korkea kynnyks. Lisäksi koko kaupunginosa on päällystetty mukulakivellä, joka on äärimmäisen hankala alusta pyörätuolilla tai kävelykeppiä en kanssa liikkuvalla. Vanhan kaupunki on myös rakennettu kukkulan juurelle ja se on täynnä pienempiä ja suurempia mäkiä. Tämä yhdistettynä talviajan kunnossapitämättömyyteen tekee siitä ajoittain jopa vaarallisen alueen ajatellen liikuntavammaisia tai iäkkäitä ihmisiä.

Vanhan kaupungin viehätys ja suosio johtuvat sen autenttisesta 1800-luvun hengestä. Näin ollen kaupunginosan ilmapiiri kärsisi huomattavasti, jos sitä alettaisiin muokata esteettömäksi. Esimerkiksi katujen asfaltointi tuskin tulee kysymykseen. Jos ajatellaan, että vanhaa kaupunkia kuitenkin alettaisiin uudelleen rakentaa esteettömäksi, olisi se pitkä, hankala ja kallis projekti. Todennäköisesti matkailijamäärät romahtaisivat remontin aikana, ja sen jälkeenkään vanha kaupunki tuskin saavuttaisi enää suosiota sen ollessa modernimman näköinen asvaltteineen ja luiskineen. Tosin lisää matkailijoita saataisiin liikuntavammaisista, jotka nyt pääsisivät kulkemaan helposti paikasta toiseen.

Tämä siis herättää kysymyksen, onko oikein pitää koko kaupunginosa käytännössä mahdottomana vierailukohteena pyörätuolilla liikkuvalla ja vähintään hankalana muiden apuvälineiden tai lastenrattaiden kanssa liikkuville tai iäkkäille henkilöille. Porvoon vanha kaupunki on kuitenkin kulttuurillisestikin merkittävä kohde ja osa Suomen historiaa. Mutta voidaanko sitä enää pitää historiallisena paikkana, jos kadut ja rakennukset uudistetaan esteettömiksi moderniin 2000-luvun tyyliin? Ja ennen kaikkea, olisiko tämä taloudellisesti kannattava ratkaisu, kun mietitään matkailijoiden tuomaa tuottoa verrattuna remontin kustannuksiin.

Näiden asioiden valossa on järkevintä pitää vanha kaupunki sellaisena kuin se on. Tuomiokirkko on kuitenkin esteetön kohde, ja vanhan kaupungin ilmapiiristä voi naut-

tia vain sen kaduilla liikkuenkin. Ehkä tulevaisuudessa keksitään keino, jolla voidaan sekä säilyttää kaupunginosan historiallinen tunnelma mutta kuitenkin mahdollistaa liikuntaesteistenkin vierailu vanhan kaupungin putiikeissa ja museoissa.

9.3 Tutkimuksen arviointi

Tutkimus eteni melko epätasaisesti. Aiheanalyysi palautettiin jo lokakuussa, mutta vasta marraskuussa ensimmäisen seminaarin yhteydessä tutkimus varsinaisesti aloitettiin. Tämän jälkeen tutkimus pysyi koskemattomana tammikuun alkuun asti, jolloin tutkijalla oli henkilökohtaisista syistä enää kolme ja puoli viikkoa aikaa käytännössä toteuttaa koko tutkimus ja kirjoittaa teoreettinen viitekehys. Ajankäyttö oli siis melko huonoa ja täysin ennalta suunnittelematonta.

Marraskuussa tutkimukseen tehtiin valmiiksi alustava runko ja sisällysluettelo sekä aloitettiin teoriaosuutta sekä johdantoa. Tammikuussa prosessi jatkui teoriaosuuden viimeistelyllä, mikä oli tämän opinnäytetyön helpoin osuus. Teoriaosuuden jälkeen oli aika ensin perehtyä esteettömyyskartoitukseen tekemiseen teoriassa Invalidiliiton oppaan avulla ja sen jälkeen varsinaisesti suorittaa itse kartoitus.

Esteettömyyskartoitus suoritettiin 15. tammikuuta. Kartoitukseen riitti yksi päivä, jolloin tutkija kiersi kartoitettavat kohteet aloittaen Tuomiokirkosta ja vanhasta kaupungista. Tässä vaiheessa havaittiin, että ranta-aitoille ei edes ole pääsyä talvi-aikaan, ja kartoitukseen päätettiin lisätä keskusta-alue ja kauppakeskus Lundi. Kartoitus tallennettiin valokuvin ja muistiinpanoin.

Esteettömyyskartoituksen suorittamisen jälkeen se purettiin tekstimuotoon. Tässä vaiheessa huomattiin, että talviajasta ja kohteiden vähydestä johtuen kartoitus jäi melko suppeaksi. On vaikea saada irti suurta määrää informaatiota kohteesta, joka on joko suljettu tai täysin esteellinen jo heti sisäänpääsystä asti. Niinpä opinnäytetyöhön päätettiin lisätä vielä osio Esteetön päivä Porvoossa, joka oli suunnitelmassa alun perin mukana, mutta poistettiin oletetun liiallisen työmäärän vuoksi.

Esteettömän päivän suunnittelussa käytettiin apuna Laurea-ammattikorkeakoulun kolmen opiskelijan suorittamaa lähes 100 kohteen esteettömyyskartoitusta Porvoossa. Päiväohjelmassa pidettiin kohderyhmänä kesäaikaan Porvooseen saapuvia liikuntaesteisiä päivämatkailijoita ja heidän tarpeitaan. Useimmiten matkailijat saapuvat Porvooseen lähinnä vanhan kaupungin vuoksi, joten se otettiin mukaan ohjelmaan, vaikkei kaupunginosa olekaan esteettömyyden kriteerien mukainen. Lisäksi sisällytettiin kartoituksessa ilmenneet esteettömät kohteet, ja Laurea-ammattikorkeakoulun kartoituksessa todetut esteettömät ravintolat ja hotelli.

10 Pohdinta

Tutkimuksen lähtökohta oli Porvoon matkailutoimiston toimeksianto tutkia Porvoon matkailukohteiden esteettömyyttä matkailijan näkökulmasta. Tämä näkökulma säilytettiin koko opinnäytetyöprojektin ajan. Tutkimuksen rajaus muuttui prosessin mukana muutamaa otteeseen, mutta lopullisessa esteettömyyskartoituksessa oli mukana yhdeksän suosittua matkailukohdetta Porvoossa: Empirekaupunginosa, Holmin talo, keskusta, ranta-aitat, Runebergin koti, Taidetehdas, Tuomiokirkko, Vanha Porvoo ja Vanha raatihuone.

Koska tutkimukselle oli varattu rajalliset resurssit ja aika, on todennäköistä, että Porvoon matkailutoimiston tavoitteiden saavuttamiseksi on tälle tutkimukselle tehtävä vielä jatkoa. Jatkotutkimus olisi parasta suorittaa keväällä lumien sulamisen jälkeen. Se voisi lisätä tutkittaviin kohteisiin esimerkiksi Linnamäen ja Porvoon saariston sekä jokirannan alueen tarkan kartoituksen. Olisi myös mahdollisesti tarpeen kartoittaa liikuntaesteisen siirtymistä kaupunginosasta toiseen. Lisäksi jatkotutkimuksen osana voisi olla toimeksiantajan jo tähän tutkimukseen pyytämä, mutta liiallisen työmäärän vuoksi poissa jäännyt, esteettömyyssosio Porvoon matkailutoimiston internet portaaliin.

10.1 Tutkimuksen luotettavuus

Oleellinen osa laadullista tutkimusta on sen luotettavuus. Kaikki tutkimuksen vaiheet aineiston keruusta sen analysointiin ja raportointiin ovat osa tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen kaikki vaiheet on hyvä kirjata aina ylös alusta asti. Erilaisissa tutkimustyypeissä myös luotettavuuden kriteerit ovat erilaisia. (Willberg, E. 2009.)

Perinteisesti laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on tutkittu toistettavuuden kautta: pystytäänkö sama tutkimus toistamaan toisessa ympäristössä tai jos samaa ympäristöä tarkkailtaisiin uudemman kerran, olisivatko tulokset samat? (Research Methods Knowledge Base 2006.) Käytännössä siis tutkimuksen tulee objektiivinen sillä tavalla, että kuka vain voi suorittaa sen täysin samalla tavalla. Tutkimuksen tulos ei saa olla tutkijasta riippuva.

Tässä opinnäytetyössä käytetyt esteettömyyskartoituksen menetelmät mahdollistivat luotettavat tulokset. Kartoituksen teoriaan perehdyttiin ensin tarkasti Invalidiliiton ohjeiden sekä aikaisempien tuloksien avulla. Varsinainen kartoitus suoritettiin itse opinnäytetyön tekijän toimesta, jolloin kartoituksen tulokset olivat ensikäden tietoa, joka oli itse nähty omin silmin. Myös kaikki tutkimuksen vaiheet on kirjattu ylös.

Opinnäytetyössä käytettiin myös apuna Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä Esteettömyyskartoitus Porvoossa – lähes sata kartoitettua kohdetta, joka on valmistunut vain kuukautta aiemmin kuin tämä opinnäytetyö. Kaikki lähdemateriaali on tuoretta ja tässä työssä esitetty faktatieto on tarkistettu useammasta lähteestä.

Tutkimuksen voidaan katsoa täyttävän eettisen tutkimuksen kriteerit. Alusta loppuun asti on noudatettu tieteellisiä käytäntöjä, tarkistettu faktoja sekä kiinnitetty huomiota tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Muiden tutkijoiden tuloksiin on viitattu asianmukaisesti ja kunnioittaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

10.2 Kritiikki

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen ajankäyttöä olisi pitänyt suunnitella paremmin. Myös tutkimuksen suunnittelu olisi osittain voitu toteuttaa paremmin, tässäkin tosin tutkijan rajallinen aika tuli vastaan ja tutkimussuunnitelmaa ei enää varsinaisessa kartoitusvaiheessa pystytty muuttamaan. Tutkimuksen kohteet olisivat voineet olla jotain muita, kuin Porvoon kaupungin internetsivuillaan nimeämät Porvoon top 10 matkailukohdetta, sillä suurin osa näistä on joko kesäkohteita tai vanhoja kohteita, joiden kohdalla esteettömyyden toteuttaminen on jo lähtökohtaisesti lähes aina mahdotonta. Ainoa jälkikäteen lisätty tutkimuskohde on Porvoon keskusta.

Lisäksi tutkimus olisi ollut parempi toteuttaa vuodenaikana, jolloin maassa ei ole lunta. Nyt havainnointia tehdessä oli toisinaan hankalaa hahmottaa jalkakäytäviä, kynnyksiä ja katukivetystä. Näin ollen pystyttiin tosin esittämään huomio talvikunnossapidon riittämättömyydestä lähes jokaisessa tutkimuskohteessa. Tämä ei kuitenkaan ole niin oleellista tietoa ottaen huomioon, että Porvoo on pääasiassa kesäkaupunki matkailun suhteen.

10.3 Esteettömyys hyödyttää kaikkia

Esteettömyyden ajatellaan yleensä koskevan vain liikuntavammaisia, mutta todellisuudessa esteetön rakentaminen hyödyttää tasapuolisesti kaikkia ihmisiä. Tilavat sisäänkäynnit, matalat kynnykset, selkeä opastus ja muu esteettömään rakentamiseen kuuluva tekee erilaisissa tiloissa toimimisesta helppoa myös lapsille, lastenrattaiden kanssa liikkuville ja iäkkäille ihmisille. Esteetön tila on helpompi huoltaa ja pitää kunnossa sekä myös turvallisempi ja riskittömämpi. Lyhyesti todettuna esteetön paikka sopii kaikille.

Esteettömyys on asia, johon ihminen ei yleensä kiinnitä huomiota. Siitä ei erityisemmin puhuta medioissa, ellei alan julkaisuja oteta huomioon. Tästä syystä on helppo olettaa kaikkien tilojen olevan sopivia liikuntavammaisille siinä missä muillekin ihmisille, mutta asiaan perehtymisen jälkeen ja ympäristöä erilaisesta näkökulmasta katsoen puutteita huomaa lähes joka puolella. Täysin esteetön rakentaminen on harvoin mahdollista, mutta pienillä parannuksilla, kuten automaattiovien tai luiskien lisäämisellä useista tiloista saisi esteettömämpiä.

Etenkin matkailijoille on yleensä ensisijaisen tärkeää, että kaikki sujuu mahdollisimman helposti ja yllätyksettömästi. Tästä syystä matkakohteiden tulisi pyrkiä esteettömyyteen, ja tilanteissa, joissa se on mahdotonta, tarjota rehellistä informaatiota asiasta esimerkiksi kohteen internetsivuilla. Nykyaikana on tavallista, että ennen matkaansa matkailija tarkistaa internetistä vierailukohteensa esittelyn ja mahdollista muuta tietoa. Matkakohteiden internetsivuilta vaaditaan jatkuvasti entistä kattavampaa tietoa, koskien myös esteettömyyttä. Monet matkailuportaalit ovatkin uudistuksen alla, ja juuri tähän kuluttajilta tulevaan tarpeeseen myös tämä opinnäytetyö pyrkii vastaamaan.

Matkakohteen esteettömäksi muokkaaminen on myös pitkällä tähtäimellä matkailupalvelun tuottajalle taloudellisesti kannattavaa. Potentiaalisten asiakkaiden määrä kasvaa, kun palvelu tavoittaa kokonaisen uuden kohderyhmän. Tulevaisuudessa voidaan myös odottaa entistä tarkempia esteettömyyteen liittyviä säädöksiä, jolloin kaikki joutuvat joka tapauksessa reagoimaan. Esteetön rakentaminen on myös ihmisten välistä tasa-arvoa ja tasapuolisia mahdollisuuksia edistävää sekä kestäväen kehityksen mukaista.

“Esteettömyys lisää ihmisten yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta, omatoimisuutta ja valinnan mahdollisuutta. Esteetön ympäristö myös vähentää ulkopuolisen tuen tarvetta ja onnettomuus- ja tapaturmariskiä sekä mahdollistaa sosiaalista vuorovaikutusta ja pidempään kotona asumista.” (Ahlgren ym., 2012.)

10.4 Opinnäytetyöprosessin tuoma kehitys

Tästä tutkimuksesta oli mahdollista oppia paljon sekä sen sisällön, että itse prosessin myötä. Opinnäytetyön kirjoittajalle esteettömyys oli ennestään lähes tuntematon käsite. Esteettömyys on kuitenkin kasvava puheenaihe ja tärkeä asia, joka lisää ihmisten keskeistä tasa-arvoa ja liikuntavammaisten mahdollisuuksia matkustaa samalla tavalla kuin kaikki muutkin. Esteettömyyteen pitäisi kiinnittää, ja toivottavasti tulevaisuudessa tullaankin kiinnittämään, enemmän huomiota.

Esteettömyyteen liittyy kuitenkin ongelmia. Esteetön rakentaminen on tullut tutuksi vasta viime vuosikymmeninä, mikä tarkoittaa, että mitä vanhempi rakennus on, sitä todennäköisemmin se on esteellinen. Esteetön rakentaminen on kalliimpaa kuin perinteinen rakentaminen, ja etenkin vanhan rakennuksen muuttaminen esteettömäksi voi kustantaa paljon. Tässä vaiheessa useat kiinteistönomistajat valitsevatkin säästölinjan. Iso ongelma on myös historiallisten rakennusten tilanne, jossa tilan täysin esteettömäksi muokkaaminen on kulttuurillisista syistä usein mahdotonta.

Itse opinnäytetyöprosessi opetti myös paljon. Etenkin ajankäytössä riittää parannettavaa, myös tutkimuksen parempi suunnittelu etukäteen olisi nostanut lopputuloksen laatua. Tämäkään tutkimus ei ole turha, mutta on todettava, että lumettomaan aikaan suoritettu tutkimus olisi tuonut enemmän tuloksia.

Opinnäytetyön kieli oli jo entuudestaan tuttua useiden aiempien ammattikorkeakoulussa tehtyjen projektien myötä, ja siihen ei ollut tarvetta erityisesti kiinnittää huomiota. Myös sisällön rakenne oli selkeä jo alusta asti. Opinnäytetyö tehtiin lähes alusta loppuun ilman ulkopuolista apua, joka olisi ajoittain ollut tarpeen. Kartoituksen katsotaan kuitenkin olevan onnistunut, sillä saadut tulokset ovat luotettavia ja toimeksiantajaa todennäköisesti hyödyttäviä.

Lähteet

Ahlgren, Lassila & Rautakoski. Esteettömyyskartoitus Porvoossa – lähes sata kartoitettua kohdetta. 2012. Laurea-ammattikorkeakoulu.

Ambrose, I., Buhalis, D. & Darcy, S. Best Practice in Accessible Tourism – Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism. Channel View Publications. 2011a. Acknowledgements. Iso-Britannia.

Ambrose, I., Buhalis, D. & Darcy, S. Best Practice in Accessible Tourism – Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism. Channel View Publications. 2011b. Introduction. Iso-Britannia.

Ambrose, I., Buhalis, D. & Darcy, S. Best Practice in Accessible Tourism – Inclusion, Disability, Ageing Population and Tourism. Channel View Publications. 2011c. European Policies for Accessible Tourism. Iso-Britannia.

D4-verkosto 2007. Esteettömyys. Luettavissa d4.fi/PALVELUT/Esteettomyys.html. Luettu 19.11.2012.

Design for All Foundation. 2011. What is? Luettavissa designforall.org/en/dfa/dfa.php. Luettu 19.11.2012.

esteeton.fi 2010. Esteettömyys. Luettavissa esteeton.fi/portal/fi/tieto-osio/esteettomyys. Luettu 18.11.2012.

esteetontamatkailua.fi 2010. Kohteet ja palvelut. Luettavissa esteetontamatkailua.fi/finlandforall/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=7&lang=fi. Luettu 20.11.2012.

Holly, Anubhav, Patrick 2000. Methodology. Luettavissa public.asu.edu/~kroel/www500/Observation.orf. Luettu 28.11.2012.

Invalidiliitto 2009a. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Esteettömyyskartoituksen valmistelu.

Invalidiliitto 2009b. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Piha-alueet.

Invalidiliitto 2009c. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Pysäköintipaikat.

Invalidiliitto 2009d. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Sisäänkäynti.

Invalidiliitto 2009e. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Liikuminen ja toimiminen sisätiloissa.

Invalidiliitto 2009f. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Suoritusohje. Esteetön wc.

Matkailijan Porvoo 2012a. Luettavissa visitporvoo.fi. Luettu 9.1.2013.

Matkailijan Porvoo 2012b. Vanha Porvoo. Luettavissa visitporvoo.fi/fi/nae/vanha_porvoo#linnamaki. Luettu 9.1.2013.

Matkailijan Porvoo 2012c. Vanha Porvoo. Luettavissa visitporvoo.fi/fi/nae/vanha_porvoo. Luettu 9.1.2013.

Matkailijan Porvoo 2012d. Museot. Luettavissa visitporvoo.fi/fi/nae/museot. Luettu 9.1.2013.

Matkailijan Porvoo 2012e. Elämyksiä. Luettavissa visitporvoo.fi/fi/elamysia/taidetehdas. Luettu 9.1.2013.

Matkailijan Porvoo 2012f. Kirkot ja kappelit Luettavissa visitporvoo.fi/fi/nae/porvoon_kirkot_ja_kappelit. Luettu 9.1.2013.

Matkailusilmä. Marttinen, M. 2009. Merkkivuosi 1809. 1/2009.

Porvoon kaupunki 2010. Porvoo-tietoa. Luettavissa porvoo.fi/fi/porvoo-tietoa. Luettu 22.1.2013.

Porvoon kaupunki 2011. Palvelut. Ympäristö ja luonto. Luettavissa porvoo.fi/fi/palvelut/ymparisto_ja_luonto/puistot_viheralueet_metsat/porvoon_kansallinen_kaupunkipuisto/empirekorttelit. Luettu 9.1.2013.

Porvoon kaupunki 2012. Palvelut. Torimyynti. Luettavissa porvoo.fi/index.php?mid=1129. Luettu 23.1.2013.

Research Methods Knowledge Base 2006. Qualitative Validity. Luettavissa socialresearchmethods.net/kb/qualval.php. Luettu 22.1.2013.

Suomen Design for All 2012. Verkosto. Luettavissa dfa-suomi.stakes.fi/FI/Verkosto/index.htm. Luettu 19.11.2012.

Suomen Standardisoimisliitto SFS Ry. SFS Käsikirja 48-1. Esteettömyys. Osa 1: Johdanto ja periaatteet tuotteiden, palveluiden ja ympäristöjen suunnitteluun.. 2010. Helsinki.

Terveys 2000 2001. Julkaisut. Luettavissa terveys2000.fi/julkaisut.html. Luettu 9.1.2013.

Tutkimuseettinen lautakunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettavissa tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto. Luettu 22.1.2013.

Visit London 2012. Accessible day in Greenwich. Luettavissa visitlondon.com/things-to-do/sightseeing/one-day-itineraries/london-days-out-accessible. Luettu 22.1.2013.

Virtuaaliammattikorkeakoulu 2011. Observointiin perustuvan tutkimuksen suorittaminen. Luettavissa amk.fi/opintojaksot. Luettu 28.11.2012.

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Luettavissa jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen. Luettu 22.1.2013.

Liitteet

Liite 1. Invalidiliiton Esteettömyyskartoitussoppaan mittausohjetaulukko

MITTAUSOHJETAULOKKO

Tila, kohde, kaluste tai varuste	Mitattava tai arvioitava asia	Mittaus- tai arviointiohje	Huomioitavaa/ lisätietoja
Kuuntelu ympäristö	jälkikaiunta-aika	arvioidaan taputustestillä	ks. kohta 3.1.2.1 Kaikuisuus
	taustamelu	mitataan äänenvoimakkuusmittarilla (dB-mittari) ja/tai kirjataan ylös taustamelun lähde	ks. kohta 3.1.2.2 Taustamelu
Kynnys	kynnyksen korkeus	mittaamisessa käytetään tarvittaessa apuna kaltevuusmittaa, joka asetetaan vaakatasoon kynnyksen päälle	onko kynnys yksinkertainen vai porrastettu
Käsijohteet ja tukikaiteet	käsijohteen korkeus	mitataan porraskelman etureunasta tai luiskan, lattian tai maan pinnasta käsijohteen yläreunaan	
	käsijohteen käytettävyys	tarkastetaan käsijohteen kiinnitys ja mitataan halkaisija sekä etäisyys seinästä	huomioidaan mahdolliset kalusteet ja kasvit, jotka estävät käsijohteen käytön
Liikkumisesteisen autopaikka (LE-autopaikka)	LE-autopaikan leveys	mitataan autopaikan reunaviivan puolesta välistä vastakkaisen reunaviivan puoleen väliin	
	LE-autopaikan pituus- ja sivukaltevuus	mitataan autopaikan kaltevimmaasta kohdasta	
Luiska, kulkuväylä	pituuskaltevuus	mitataan luiskan tai kulkuväylän jyrkimmästä kohdasta (tarvittaessa useammasta kohdasta)	
	sivukaltevuus	mitataan luiskan tai kulkuväylän sivusuuntainen kaltevuus (tarvittaessa useammasta kohdasta)	

MITTAUSOHJETAULUKKO

Tila, kohde, kaluste tai varuste	Mitattava tai arvioitava asia	Mittaus- tai arviointiohje	Huomioitavaa/ lisätietoja
Näköympäristö	häikäisy ja kiillot	havainnoidaan sileäpintaisen muovikalvon tai peilin avulla ks. kohta 3.2.3.1 Näönvarainen havainnointi	
Opaste	opasteen korkeus	mitataan tekstin keskikohdan korkeus lattiasta tai maasta	
	opasteen tekstin korkeus	mitataan isoimman kirjaimen mukaan	opasteiden ja kirjasimen koko riippuu katseluetaisyydestä (ks. kohta 3.3.1 Opasteet)
Ovi	oven avaamiseen tarvittava voima	mitataan jousivaa'alla (ks. kohta 3.6.2 Ovi)	mahdolliset oven sulkijat (ovipumput)
	vapaa kulkuaukko	mitataan oven todellinen aukeamiskulma (ks. kohta 3.6.2 Ovi)	otetaan huomioon kulkuaukkoa mahdollisesti pienentävät vetimet, rakenteet ja kiinteät kalusteet
	lasiovi – kontrastimerkintä (korkeus ja havaittavuus)	mitataan merkinnän korkeus maasta ja arvioidaan kontrasti- merkinnän havaittavuus	ks. Kontrasti ja kohta 3.6.2 Ovi
Painikkeet/paino- napit (esim. hissien painikkeet, ovikello)	painikkeen sijaintikorkeus	mitataan painikkeen/painonapin keskikohdan korkeus lattiasta/ maanpinnasta	

MITTAUSOHJETAULUKKO

Tila, kohde, kaluste tai varuste	Mitattava tai arvioitava asia	Mittaus- tai arviointiohje	Huomioitavaa/ lisätietoja
Porras	porrasaskelman nousu	mitataan vähintään kolmesta porrasaskelmasta portaiden keskeltä sekä mitataan portaiden ylin ja alin askelma mitta otetaan askelman keskikohdasta	ulkoporras joudutaan aina sovittamaan maastoon, minkä vuoksi ylimmän ja alimman askelman nousu voi poiketa merkittävästi muista myös sisälle asennettavien valmisportaiden asennus- toleranssi voi vaihdella
	porrasaskelman etenemä	mitataan vähintään kolmesta porrasaskelmasta mitta otetaan askelman keskikohdasta	kierreportaassa etenemä mitataan 600 mm:n etäisyydeltä askelman kapeasta päädyistä (kun portaan leveys ≤ 1200 mm) ja 900 mm:n etäisyydeltä (kun portaan leveys ≥ 1200 mm)
	askelmien etureunojen kontrastien riittävyys	ks. Kontrasti	
	porrasaskelmien lukumäärä	lasketaan nousujen lukumäärä (kerros)tasanteiden välillä	
Pysäkkialueet	katoksen seinä- rakenteiden ja ajoradan välinen suurin ja pienin leveys	mitataan vapaa tila katoksen seinärakenteiden ja ajoradan välillä (mittaan voidaan laskea reunatuen syvyys)	
	pysäkkialueen sivukaltevuus	mitataan pysäkin sivusuuntainen kaltevuus pysäkkikatoksen edestä tai pysäkkialueen keskikohdasta	
	pysäkkialueen pituuskaltevuus	mitataan pysäkin ajoradan suuntainen kaltevuus pysäkkikatoksen edestä tai pysäkkialueen keskikohdasta	

MITTAUSOHJETAULOKKO

Tila, kohde, kaluste tai varuste	Mitattava tai arvioitava asia	Mittaus- tai arviointiohje	Huomioitavaa/ lisätietoja
Pöytä	pysäkkikatoksen syvyys	mitataan katetun alueen syvyys	otetaan huomioon tilaa pienentävät rakenteet ja kalusteet
	pysäkin korotus ajorataan nähden	mitataan reunatuen korkeus pysäkkikatoksen edestä tai pysäkkialueen keskikohdasta	
	pöydän korkeus	mitataan pöytälevyn yläpinnan korkeus lattiasta tai maasta	
	vapaa polvitila (syvyys, leveys ja pituus) pöydän alla	mitataan todellinen vapaa tila	otetaan huomioon vapaata syvyyttä mahdollisesti rajoittavat rakenteet (esim. pesualtaan viemäri- putket, pöydän rakenteet)
Sisäänkäynti	vapaa tila sisään- käynnin ja oven edustalla	mitataan todellinen vapaa tila	otetaan huomioon oven avaamiseen tai avautumiseen tarvittava tila, jota ei sisällytetä vapaan tilan mittaan
Suojatiet ja jalkakäytävät	suojatien alkamis- kohdan pituuskaltevuus	mitataan suojatien alkamiskohdan keskikohdasta	
	pystysuoran reunatuen korkeus	mitataan oikeasta ja vasemmasta reunasta, noin 20 cm:n etäisyydeltä reunasta	
	suojatiemerkin sijainti	mitataan etäisyys sekä ajoradasta että suojatien alkamiskohdasta	ks. kohta 3.4.1 Suojatiet ja jalkakäytävät

MITTAUSOHJETAULOKKO

Tila, kohde, kaluste tai varuste	Mitattava tai arvioitava asia	Mittaus- tai arviointiohje	Huomioitavaa/ lisätietoja
Säilytystila	liikennevalojen painonapin sijainti	mitataan painonapin keskikohdan korkeus maasta ja painonapin etäisyys suojatien reunasta	ks. kohta 3.4.1 Suojatiet ja jalkakäytävät
	keskisaarekkeen leveys	mitataan jalankulkuväylän leveys	
	keskisaarekkeen syvyys	mitataan keskisaarekkeen syvyys	mittaan voidaan sisällyttää suorat reunatuet, mutta ei luiskattuja reunatukia tai luiskareunatukea
	vaatekoukkujen korkeus	mitataan vaatekoukun yläpinnan korkeus lattiasta	tärkeää, että käyttäjä ulottuu ripustamaan vaatteen koukkuun
Tuulikaappi	vapaa tila	mitataan todellinen vapaa tila	otetaan huomioon ovien avaamiseen tai avautumiseen tarvittava tila, jota ei sisällytetä vapaan tilan mittaan
Valaistus	valaistusvoimakkuus	mitataan valaistusvoimakkuus- mittarilla	ks. kohta 3.2.3.3 Valaistusvoimakkuuksien mittaaminen